

Mariusz Kowalski

Recenzja litewskiego podręcznika do geografii: Šarūnas Gerulaitis, Genovaite Kynė, Gražina Varanavičienė, Regina Kruškienė, Danguolė Tamošiūnienė, 2010, *Geografija* 8, Vadovėlis. Primoji knyga. Antroji knyga, Šviesa, Kaunas.

Podręcznik do geografii sygnowany nazwiskami pięciorga autorów wydany został w roku 2010 przez wydawnictwo *Šviesa* w ramach serii *Šok*. Podręcznik przeznaczony jest do nauczania w klasie 8 i składa się z dwóch tomów. Pierwszy liczy 104, drugi 80 stron. Ich uzupełnieniem jest zeszyt ćwiczeń (niepoddawany recenzji).

Podręcznik przedstawia główne zagadnienia geografii regionalnej Europy i Azji (Eurazji). W tomie pierwszym zawarte zostały trzy pierwsze rozdziały, omawiające ogóle prawidłowości geograficzne ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk obserwowanych w Europie i Azji. Rozdział 1 (*Geografinis pažinimas*) poświęcony jest podstawom wiedzy geograficznej. Rozdział 2 (*Gamtinė geografija*) prezentuje główne zagadnienia geografii fizycznej. Rozdział 3 (*Visuomeninė geografija*) omawia podstawy geografii człowieka. Tom drugi podręcznika wypełnia czwarty i najobszerniejszy rozdział (*Pasaulio regionai*), który omawia podstawowe regiony kontynentu eurazjatyckiego. Każdy z rozdziałów podzielony jest na tematyczne podrozdziały, których jest łącznie w podręczniku 56. Charakter podręcznika sprawia, że treści związane z Polską i Polakami pojawiają się jedynie przy omawianiu zagadnień ogólnych (tom pierwszy) oraz w trakcie prezentacji wyodrębnionego przez autorów regionu Europy, obejmującego Litwę i jej bezpośrednich sąsiadów (tom drugi).

W tomie pierwszym, podejmującym zagadnienia ogólne, informacje o Polsce i Polakach pojawiają się kilkakrotnie. W podrozdziale 2.7, prezentującym klimat, średnie temperatury lipca i stycznia dla Warszawy zestawione zostały z odpowiednikami dla Londynu, Brukseli, Berlina i Kijowa, stanowiąc ilustrację klimatycznego zróżnicowania Europy na linii wschód-zachód (str. 36). W podrozdziale dotyczącym zróżnicowania etnicznego świata (3.2) Polacy i język polski zostali wskazani, jako przypadek, gdy odrębny język związany jest tylko z jednym narodem (str. 74). W podrozdziale dotyczącym zagadnień religijnych (3.3), zamieszczono mapę sytuującą Częstochowę wśród najważniejszych miejsc pielgrzymkowych świata (str. 77). W podrozdziale dotyczącym dystrybucji dochodów na świecie (3.6), Polska została umieszczona wśród 31 państw, dla których przeprowadzono porównanie zmian dochodu narodowego per capita pomiędzy 1987 a 2007 r. (str. 87).

W tomie drugim, w podrozdziale (4.10) omawiającym region Europy składający się z Litwy i graniczących z nią krajów (Litwa, Polska, Białoruś, Łotwa, Estonia oraz Obwód Kaliningradzki) otrzymujemy najwięcej informacji dotyczących Polski. Autorzy podkreślają bliskość krajów tego regionu, będącą rezultatem ich długotrwałych związków. Polskę i Litwę, łączy dodatkowo wspólnota wyznaniowa (rzymski katolicyzm). Podkreślone zostało także podobieństwo środowiska przyrodniczego. Zdaniem autorów jedynie południe Polski wyróżnia się pod tym względem obszarem gór i wyżyn. Trudno zgodzić się jednak z twierdzeniem, że Sudety i Karpaty rozciągają się jedynie wzdłuż granicy ze Słowacją. W przypadku Sudetów mija się to całkowicie z prawdą (str. 64). Interesującym pomysłem jest tabela porównująca strukturę etniczną krajów regionu. Niestety jej czytelność została w znacznym stopniu zakłócona z powodu niestarannej redakcji/formatowania (tekst jest wyrównany w złą stronę, brak jednolitej zasady w odniesieniu do miejsc po przecinku).

Sytuacja ekonomiczna Polski została w tej części podręcznika przedstawiona w miarę poprawnie. Polska chwalona jest za szybką restrukturyzację i prywatyzację gospodarki po

upadku komunizmu. Z drugiej jednak strony podkreślane są problemy z biurokracją i korupcją hamującą rozwój gospodarczy, nieefektywnością rozdrobnionego rolnictwa i wysokim bezrobociem. Mankamenty te z pewnością występują, ich waga jest jednak zbyt mocno zaakcentowana. Nieefektywność rolnictwa dotyczy tylko pewnych regionów. Niektóre dziedziny produkcji rolnej są bardzo dobrze rozwinięte (m.in. sadownictwo, chów zwierząt mlecznych i rzeźnych, wielkoobszarowe gospodarstwa farmerskie). Pod względem biurokracji i korupcji oraz stopy bezrobocia Polska nie różni się od innych państw regionu, ale problemy te wskazane są tylko w przypadku Polski. Niezbyt korzystne wrażenie wzmacnia zdjęcie panoramy centrum Warszawy, wykonane w pochmurny dzień. Jego ponury nastrój kontrastuje ze słonecznymi i plastycznymi zdjęciami zamieszczonymi obok, a przedstawiającymi stolice innych państw tej części Europy.

Duże nieścisłości znaleźć można także na mapie Polski prezentującej rozmieszczenie surowców mineralnych i ośrodków przemysłowych (str. 66). Najważniejsze centra przemysłowe umieszczone są w dość dziwnych miejscach. Dobrze zostały natomiast zaznaczone ośrodki przemysłu stocznioowego, jednak jest to już wiedza o charakterze historycznym, gdyż przemysł ten został w większości z zaznaczonych miejsc zlikwidowany. Trudno zgodzić się również z umieszczeniem na mapie Polski miejsca występowania znaczących złóż złota. To samo dotyczy złóż siarki, które zostały w dużym stopniu wyeksploatowane (wystarczyłaby jedna sygnatura w miejsce dwóch). Błędy z mapy na stronie 66, powielone są również na mapie obejmującej całą Europę, zamieszczonej na stronie 49. Można się domyślać, że autorzy podręcznika opierali się w dużym stopniu na nieaktualnych już źródłach. Mniejszym błędem, wynikającym raczej z nieuwagi, jest objęcie polską granicą morską duńskiej wyspy Bornholm na mapie na stronie 67.

Do pozytywnych akcentów należy natomiast zaliczyć prezentację typowych dla Polski potraw. Zaliczone do nich zostały flaki, bigos i pierogi (str. 67).

Udział informacji dotyczących spraw polskich wydaje się być adekwatna dla miejsca Polski w świecie. Omówienie Polski w gronie krajów zaliczonych do litewskiego sąsiedztwa, sprawia, że autorzy poświęcają jej znacznie więcej uwagi niż takim krajom jak Hiszpania czy Włochy (zaliczonych do regionu Południowej Europy). Wydaje się zrozumiałym i mającym pozytywne znaczenie rozwiązaniem. Ważna wydaje się jednak nie tylko ilość, ale jakość. Dlatego obraz Polski zawarty w podręczniku wymaga po pierwsze aktualizacji, po drugie bardziej wszechstronnego ujęcia. Wskazanie problemów, jakie napotyka polska gospodarka jest ważnym zagadnieniem, nie można jednak dopuszczać by przesłaniały one pozytywne zjawiska, oraz by były one wskazywane jedynie w przypadku Polski.